Taula de debat De la Barcelona preolímpica a la Barcelona postolímpica. D'esquerra a dreta, Roberta Bosco, Jorge Luis Marzo, Mabel Palacín i Pilar Parcerisas. Foto: Adolf Alcañiz

ARTS VISUALS / DEBAT

COMPARTEIX

L'herència dels anys 80 i 90

Roberta Bosco 27 nov. 2020

La Fundació Vallpalou ha organitzat un seminari sobre els encerts i errors de dues dècades clau per a l'art a i de Catalunya. Tots els debats estan ja en línia.

"Per poder fer un balanç d'un període històric cal tenir una perspectiva almenys de 20 anys. Per això considero que ha arribat el moment de mirar cap enrere per reflexionar sobre el que han significat els anys 80 i 90 per a la història de l'art a Catalunya: dues dècades explosives que no s'han historiat o s'han historiat malament". Ho afirma Pilar Parcerisas, historiadora, crítica, comissària d'exposicions i sobretot una de les protagonistes de l'art català d'aquells anys i fins ara. Per fer balanç, recordant el positiu i el negatiu d'aquells anys i posar-los en relació amb la situació actual, Parcerisas que compleix un any com a directora artística de la Fundació Vallpalou de Lleida, va organitzar el seminari *Tan lluny, tan a prop. En la cruïlla dels anys 80 i 90*, que va reunir molts dels protagonistes d'aquella època, tots encara en actiu.

SEGUEIX-NOS

Els més llegits

Cultura en temps de fang
per Xavier Aliaga

Què celebrarem el 2025?
per Damià Amorós Albareda

«L'Escola d'Atenes» de Rafael Sanzio
per Xavier Trench

Leonora Carrington. "The Magical World of the Mayans" (1963/64)

Un auditori de luxe. D'esquerra a dreta, Jordi Guillumet, Juan Naranjo, Toni Prim i Antoni Llevot. © Adolf Alcanyiz.

Tot i la pandèmia, durant dos dies, el 20 i 21 de novembre, la seu de la Fundació Vallpalou va acollir taules de debats, plenes de gom a gom respectant el que permetien les indicacions sanitàries, que van demostrar l'interessant i gratificant que pot ser la memòria en acció. Com va dir Parcerisas en la seva introducció: "Diversos experts en el camp de les arts visuals parlaran a l'entorn de les esperançadores dècades dels anys 80 i 90, abans que la desenfrenada era digital irrompés amb força per esborrar-ne la memòria". Naturalment els debats es van retransmetre també en streaming i van tenir un seguiment destacat en línia.

"La vida artística era dinàmica i interessant, impregnada de l'eufòria post dictadura, hi havia bons artistes i nombroses iniciatives que van reactivar la pintura i l'escultura i van enllaçar amb l'art conceptual. No obstant això, necessitàvem equipaments de país i alguns dels més importants com el Macba, el CCCB i el MNAC van veure la llum en aquelles dècades. El problema va ser que eren equipaments per construir ciutat i no per construir un relat artístic. D'aquí tots els problemes que ara afecten aquestes estructures i la seva relació amb els artistes, les galeries i en definitiva el teixit artístic barceloní i català "va continuar la directora artística de la Fundació Vallpalou, que es va estrenar amb una exposició de Pep Duran, qui també va participar en el seminari i que acaba d'inaugurar l'espai 3, un nou espai d'exposició a l'aire lliure per a l'art urbà, amb un mural de Pere Bellés.

L'encarregat d'obrir, el passat divendres 20 de novembre, el seminari sobre els 80 i 90 "dues dècades esplèndides que han estat condemnades a l'ostracisme" segons Parcerisas, va ser el filòsof i escriptor Josep Ramoneda, director de CCCB des de 1994 fins al 2011 i des 2016 de la revista d'història i pensament contemporani la maleta de Portbou. Amb la seva ponència *De la guerra freda a la revolució neoliberal*, Ramoneda va fer un *excursus* pels grans esdeveniments mundials que van conduir als 80 i 90. Després

per Isabel García Trócoli

Setze grups de punk català que potser no coneixes

per Xavier Puig Sedano

d'abordar ràpidament el període comprès entre 1948 i 1968, Ramoneda es va centrar en l'any més icònic de les revoltes juvenils i obreres de l'època moderna. Després va recordar el cop de Xile que va enderrocar al president Allende el 1973 com "la primera estrena del neoliberalisme a cops de metralleta" i va parlar de la crisi, l'època nihilista i la societat digital marcada per "la immediatesa que impedeix la mediació i redueix el pensament crític."

Militants i activistes de la fotografia

La primera taula de debat es va dedicar a la fotografia, potser la disciplina que més va caracteritzar aquelles dècades i que va tenir un fantàstic aparador a la Primavera Fotogràfica, una experiència que va durar 22 anys. La seva herència ha estat àmpliament aprofitada per la madrilenya Photoespaña. La taula *Fotografia creativa i / o fotografia document. La situació de la fotografia* als anys 80 i 90, moderada per Manel Úbeda, va comptar amb la presència de Joan Fontcuberta, Manolo Laguillo i els dos creadors de la Primavera Fotogràfica, Jordi Guillumet i Pep Rigol. Després de recordar la importància d'alguns companys que no van poder participar com David Balsells, tots van esmentar les tensions dialèctiques amb la generació anterior de fotògrafs d'editorial com Xavier Miserachs, Oriol Maspons, Joan Colom i Colita, entre d'altres. "Representàvem una comunitat, érem un moviment, encara que amb llenguatges diferents, però ser fotògraf era com escriure cartes en un país sense servei de correus. Vam haver de ser militants, activistes de la fotografia", va dir Fontcuberta i tots van coincidir. Úbeda va admetre una nul·la confiança en l'administració, Laguillo va apuntar la necessitat de "fer planter per aconseguir massa crítica que demani fotografia a les aules", Rigol va abordar el tema del *fake* informatiu i artístic i de la manipulació de la ignorància. "En aquells anys havíem de fer-ho tot, ser alhora autors, teòrics, comissaris. No estem implicats, estem compromesos amb la fotografia", va concloure Guillumet, però es va parlar de moltíssim més i malgrat l'acord dels ponents, el debat va ser intens, ric i especialment brillant, com es pot

comprovar en l'enregistrament d'aquest i els altres debats que la Fundació Vallpalou ja ha posat en línia a disposició del públic.

Alguns dels protagonistes dels anys 80 i 90 com a públic. D'esquerra a dreta, Pep Duran, Manel Úbeda, Manolo Laguillo, Pep Rigol, Toni Prim, Antoni Llevot, Jordi Guillumet i Juan Naranjo. © Adolf Alcanyiz.

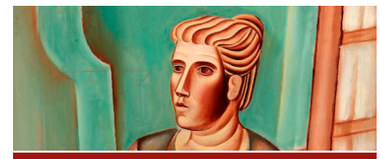

Dissenyes o treballes?

Dissabte 21 el programa va arrencar amb *Art després de dir la dictadura. Art i creació als 80 i 90* amb Josep-Miquel García, que va ser director entre 1987 i 2002 del Centre d'Art Santa Mònica, que va mantenir viva l'escena expositiva barcelonina quan encara no existien el Macba ni el CCCB; Vicenç Altaió, poeta, traficant d'idees i pensador polifacètic, que en aquells anys va dirigir el centre d'estudis KRTU (Cultura, Recerca, Tecnologia, Universals), l'artista Pep Duran i l'arquitecte i dissenyador Juli Capella, una de les veus amb més predicament del disseny català, que va tenir la seva eclosió amb la Primavera del Disseny. Els participants van recordar episodis mítics com la manifestació en contra de la continuació dels treballs de la Sagrada Família i dinàmiques de pensaments i acció que van involucrar diferents agents del món de l'art i van arribar a bona part de la societat catalana. Vicenç Altaió va plantejar el tema de la tornada dels artistes conceptuals a les galeries i les contradiccions entre el model neoliberal que s'anava obrint camí i la pedagogia social. Josep-Miquel García es va preguntar de què va servir enfonsar la Primavera Fotogràfica i la Primavera del Disseny i lamentar els efectes del provincianisme que afectava llavors com ara l'art i les institucions catalanes, el que va conduir a la crisi de la postmodernitat i la perplexitat actual. L'amor pel disseny i per l'espectre més ampli de la creativitat va articular la intervenció de Juli Capella que es va interrogar sobre la contraposició entre marca i model i la recerca de reglamentació i institucionalització que es va demanar en els anys 80 i es va lamentar en els 90. Com a actor privilegiat d'aquells anys, Pep Duran va reivindicar la figura de Cirici Pellicer i va deplorar "la falta d'un sistema real", d'una estructura sòlida d'internacionalització de l'art català i també l'excessiu ego dels artistes actuals.

Intervenció d'Antoni Llevot. © Adolf Alcanyiz.

Escola, museus i creativitat a Lleida, "ciutat-estat"

El matí va continuar amb la taula dedicada a Lleida, una ciutat que per la seva posició geogràfica sempre va tenir característiques peculiars de "ciutat estat". *Lleida als 80 i 90. Creació, educació, equipaments i territori* va reunir Antoni Llevot, ex-director de l'escola de Belles Arts de Lleida; Jesús Navarro, director del Museu d'art Jaume Morera i el fotògraf Toni Prim. Els participants van destacar la personalitat de Lleida i la capacitat dels seus agents de vincular l'educació amb el museu i el patrimoni, l'escola amb la creativitat, sent un cas únic a Catalunya. També es va subratllar el sentit patrimonial elevat de Lleida i els seus ciutadans. Es van recordar els importants artistes de la ciutat com Antoni Llena, Carles Hac Mor, Benet Rosell, Jordi Bernadó i Antoni Abad, que estava convidat, però no va poder participar. Es va parlar de la gènesi i la importància de centres com l'Espai Guinovart d'Agramunt o La Panera i del nou rumb del Museu Jaume Morera quan acabaran les obres de rehabilitació i condicionament de l'edifici de l'antiga Audiència, que es convertirà en la seva seu definitiva entre 2022 i 2023. El museu, que va obrir el 1917, és una de les pinacoteques d'art modern i contemporani més antigues de país, i posseeix una col·lecció de més de 4.500 obres, que inclou el fons Leandre Cristòfol.

La conversió de Barcelona en una marca

El debat entre els espais alternatius i els macrocentres i la construcció d'un sistema focalitzat cap al gran esdeveniment lúdic esportiu, que va convertir Barcelona durant un temps al melic de món (almenys al cap de les seves institucions i de molts dels seus habitants), ja apuntat per Altaió, va tornar a la primera taula de la tarda de la *Barcelona preolímpica a la postolímpica.* Qui això signa va tenir el plaer i el privilegi de participar en aquesta taula juntament amb l'artista Mabel Palacín i l'historiador de l'art Jorge Luis Marzo. Tots parlem d'aquell període a partir de la nostra experiència personal i destaquem l'efervescència i l'ebullició d'uns anys en què tot semblava possible. Mabel Palacín va recordar l'escena musical i les interconnexions entre les arts, va admetre que l'eix artístic creat a Ciutat Vella va ser un projecte polític visionari i molt audaç i va assegurar que enyorava la frescor d'aquells anys. Després de recordar que el 1978 hi havia 6 museus i el 10% de la població els visitava i que avui els museus són 164 però el percentatge de visitants és el mateix, Jorge Luis Marzo va lamentar "la burocratització de la maquinària", la submissió a la política cultural i la conversió de la ciutat en un laboratori del neoliberalisme, la qual cosa també va tenir un aspecte positiu, ja que va activar dinàmiques de recuperació de l'espai ciutadà que en certa manera havia estat arrabassat de les seves arrels i s'estava lliurant a la globalització. També va destacar la importància del col·lectiu i de l'aposta de l'CCCB que va aconseguir dialogar amb el barri i aglutinar un gran nombre de col·lectius diferents, cosa que mai van aconseguir fer el Macba o el MNAC.

Un moment del debat. En primer terme, Juan Naranjo, amb el micròfon a la mà, i Vicenç Altaió. © Adolf Alcanyiz.

Per la meva banda, vaig recordar la meva percepció de la ciutat, on havia arribat al començar l'Olimpíada Cultural, com a corresponsal d'una gran editorial d'Itàlia, país que alimentava i alimentarà (a l'acabar l'emergència sanitària) la indústria turística catalana amb milions de visitants, àvids d'informació. Llavors em va fascinar com la nova Barcelona s'imposava amb un paradigma basat en la posada en valor del patrimoni històric i la capacitat d'impulsar la modernitat, però vaig veure sorgir els problemes quan la recerca d'identitat de la ciutat va ser substituïda per la recerca d'una marca. També vaig lamentar l'ocasió perduda per no haver donat suport a una important escena dedicada a l'art electrònic i les interconnexions entre art, ciència i tecnologia, que es va crear de forma espontània, aglutinant artistes, científics, universitats i els pocs *medialab* existents i que va esclatar als anys 90.

Taula de debat sobre El mercat de l'art. De l'alegria a la crisi. D'esquerra a dreta, Llucià Homs, Isabel Niño, Anna Belsa i Juan Naranjo. © Adolf Alcanyiz.

Qui mana en el mercat de l'art?

La trobada es va concloure amb el *Mercat de l'art. De l'alegria a la crisi* amb el galerista Juan Naranjo, que s'acaba d'encarregar de la llibreria del nou centre de fotografia KBr de la Fundació Mapfre, la galerista Anna Belsa, que després de molts anys a Joan Prats Artgràfic va obrir el seu propi espai El quadern robat, Llucià Homs, consultor cultural i artístic, i Isabel Niño, advocada especialitzada en el mercat de l'art, que recentment es va ocupar del fons d'obres de Chema Alvargonzález. Tots van coincidir que els anys de bonança i l'eufòria que en aquelles dècades van viure les galeries catalanes han acabat. Llucià Homs ho va atribuir a la manca de col·leccionistes i es va preguntar qui mana en aquest camp, mentre Anna Belsa va identificar entre els responsables també als museus que amb la seva actitud i programació no faciliten el treball de les galeries. Naranjo es va centrar en el mercat de la fotografia i dels llibres d'art i va reivindicar la creativitat del col·leccionisme com a agent determinant del mercat.

És difícil destacar tots els inputs que en cada taula van arribar tant de Pilar Parcerisas que va actuar en moltes ocasions de moderadora, com de l'auditori que va participar activament en el debat. També es va parlar de la transició del món analògic al digital, de l'intrusisme professional culpable de generar una situació caòtica i es van recordar persones importants prematurament desaparegudes com Manel Clot i el seu treball en la col·lecció del Museu de Granollers, amb obres d'aquelles dècades. Van aflorar tants episodis i es van llançar tants temes per a la reflexió i el debat, que és impossible esmentar-los tots aquí: el millor és acudir a la pàgina web de la Fundació Vallpalou, on estan disponibles tots els enregistraments en vídeo (enllaç directe: https://www.fundaciovallpalou.org/tan-lluny-tan-a-prop.html

Related Posts:

1. Pintura que arrela. La història de la nova església de Penelles
2. Artur Aguilar, la pintura i la poètica de la geometria

3. Els passatges benjaminians de Víctor Ramírez
4. La poètica de l'escultura fràgil impregna la Fundació Vallpalou de Lleida

Roberta Bosco

Periodista d'origen italià especialitzada en art contemporani i cultura digital, comissària d'exposicions i docent. https://arteedadsilicio.com

Fundació Vallpalou | Pilar Parcerias

< La llum d'aigua i fang. Pep Madrenas a ACVic

Gorka Chillida. Deixar de dominar la matèria per comprendre'n la forma >

AMB EL SUPORT DE

Generalitat de Catalunya
Diputació Barcelona
Agbar
BALEARIA

EL TEMPS DE LES ARTS FORMA PART DE

appec editors de revistes i digitals
amic mitjans d'informació i comunicació

TEMPSARTS,CAT ÉS UN PROJECTE DE

Fundació Francesc Eximenis

© El Temps de les Arts 2020-2024